

ΣΥΝΑΖΗ

Τιμηνιαία εκδοση σπόδις Της Ορθοδοξίας

Διλήμματα
Βιοηθικῆς

ANATYPO
EIOUΓ. ΦΑΝΑΡΙ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΦΑΝΑΡΑΣ

Ἐπηρεάζεται ἡ ὁρθόδοξη θεολογικὴ σκέψη
ἀπὸ τὶς ἐτερόδοξες θέσεις γιὰ τὸ θέμα
τῆς ὑποβοηθούμενης ἀναπαραγωγῆς;

ΑΝΑΤΥΠΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΣΥΝΑΞΗ»

[Τεῦχος 68, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1998, σελ. 53-58]

Βασίλειος Γ. Φανάρας

Ἐπηρεάζεται ἡ ὁρθόδοξη θεολογικὴ σκέψη
ἀπὸ τὶς ἔτερόδοξες θέσεις καὶ ἀπόψεις
γιὰ τὸ θέμα τῆς ἱατρικὰ ὑποβοηθούμενης
ἀνθρώπινης ἀναπαραγωγῆς;

ἀπόφαση γιὰ τὴ σύσταση ἐπιτροπῶν ποὺ θὰ μελετήσουν τὰ
σύγχρονα βιοηθικὰ θέματα καὶ προβλήματα προσδίδει εὐ-
σημα στὴν ποιμαίνουσα Ὁρθόδοξη Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία¹.

Ἐνα ἀπὸ τὰ σημαντικὰ θέματα εἶναι καὶ ἡ ἱατρικὰ ὑποβοη-
θούμενη ἀναπαραγωγῆ, γιὰ τὴν ὁποία ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ἐξ ἀρχῆς ὅτι
οἱ ὁρθόδοξοι μελετητὲς μέχρι τώρα δὲν ἔχουν καταδικάσει ἀπερίφρα-
στες ὅλες τὶς μεθόδους ἐφαρμογῆς της, σ' ἀντίθεση μὲ τὶς ἀποφάσεις
τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας.

Οἱ ἐγκύκλιοι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας κι ἄλλων ἑτεροδό-
ξων ἐκκλησιῶν εἶναι πιθανὸν νὰ ἐπηρεάσουν μέχρι ἔνα βαθὺ καὶ τὴν
ὁρθόδοξη θεολογικὴ σκέψη. Γιὰ παράδειγμα, στὸ παρελθόν ἔχει δια-
τυπωθεῖ ἡ ἐποψη² ὅτι ἡ ἐγκύκλιος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἐλλάδας (13 Οκτωβρίου 1937) γιὰ τὸ θέμα τῆς τεκνογονίας καὶ τῆς φύ-
λιμησης τῆς γονιμότητας περιέχει θέσεις καὶ ἀπόψεις ἀνάλογης ἐγκυ-
κλίου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας (Σύνοδος τοῦ Λάμπεθ). Ἡ ἐπανά-
ληψη παρόμοιων στάσεων στὴν ἀντιμετώπιση τῶν καινοφανῶν βιοηθι-
κῶν προβλημάτων ἀπὸ τοὺς Ὁρθόδοξους εἶναι καλὸ νὰ ἀποφεύγεται.

Οἱ ἐπίσημες ἀπόψεις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας γιὰ τὰ προ-
βλήματα ποὺ προκλεῖ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μεθόδων τῆς τεχνητῆς ἐφα-

1. Βλ. «Ἐνθρονιστήριος Λόγος τοῦ Ἀρχ. Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἐλλάδος, κ. Χριστόδου-
λου», στὴν ἐφημερίδις Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλῆθεια, ἀρ. φύλ. 451, 1.16.1998, σ. 6.

2. Ἀλ. Στευρόπουλον, Τὸ πρόβλημα τῆς τεκνογονίας καὶ ἡ ἐγκύκλιος τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἐλλάδος (1937), Συμβολὴ εἰς τὴν ποιμαντικὴ τῆς τεκνογονίας ἐξ ἀπόψεως Ὁρθόδο-
ξου, Ἀθῆνα 1977. Πρόβλ. Βασιλείου Φανάρα, Ἡ τεκνογονία στὴ σύγχρονη ὁρθόδοξη ποι-
μαντική, (διπλ. ἐργ. μεταπτυχιακῆς ειδίκευσης), Θεσσαλονίκη 1992, σ. 114.

στηριακής άναπαραγωγής στον ανδρώπο και η ποιμαντική αντίμετω-πισή τους περιέχονται στήν Κατήχησή της³. Άξιζει νά παρακολουθήσουμε τή μετάφραση τοῦ ἀγγλικού κειμένου μὲ τὰ ἄριθμα ποὺ ἐνδιέφερουν τὸ θέμα καὶ ἀποτελοῦν δείκτη πορείας πρὸς τὸ ποίμνιό της:

Τὸ παιδὶ ὡς δῶρο Θεοῦ.

2373. Ἡ Ἀγία Γραφὴ καὶ ἡ παραδοσιακὴ πρακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας βλέπουν στὶς μεγάλες οἰκογένειες τὸ σημάδι τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ γενναιοψυχία τῶν γονέων.

2374. Τάξεις ποὺ ἀνακαλύπτουν δτι εἰναι στεῖρα ύποφέρουν πολύ. «Τί μοι δώσεις» ρωτᾶ ὁ Ἀβραὰμ τὸν Θεό, «ἔγώ δὲ ἀποκλούμαται στεκνος». Καὶ ἡ Ραχὴλ κλαίει πρὸς τὸν ἄνδρα της Ἰακὼβ, «Δός μοι τέκνα, εἰ δὲ μὴ τελευτήσω ἔγώ».

2375. Ἡ ἕρευνα ποὺ ἀποσκοπεῖ νὰ μειώσει τὴν ἀνθρώπινη στειρότητα πρέπει νὰ ἐνθαρρύνεται, ὑπὸ τὸν δρό δτι τίθεται στήν ύπηρεσία τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, τῶν ἀναφείρετων δικαιωμάτων του καὶ τοῦ ἀληθινοῦ καὶ ἀκέραιου καλοῦ του, σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιο καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

2376. Οἱ τεχνικὲς ποὺ μποροῦν νὰ ἐπιφέρουν δικασμὸ στὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναίκα, μὲ τὴν ἐμπλοκὴ ἄλλου προσώπου ἐκτὸς τοῦ ζεύγους (δωρεὰ σπέρματος ἢ ὠαρίου, δανεικὴ μήτρα) εἰναι ἔξαιρετικὰ ἀπήθικες. Αὐτὲς οἱ τεχνικές (ἡ ἐτερόλογη τεχνητὴ σπερματέγχυση καὶ γονιμοποίηση) παραβιάζουν τὸ δικαίωμα τοῦ παιδιοῦ νὰ γεννηθῇ ἀπὸ μητέρα καὶ πατέρα γνωστῶν σ' αὐτό, καὶ μεταξύ τους ἀφοσιωμένων μὲ τὸ γάμο. Ἔτσι (οἱ τεχνικές) προδίδουν τὸ δικαίωμα τῶν συζύγων νὰ γίνονται γονεῖς μόνον ὁ ἔνας μέσω τοῦ ἄλλου.

2377. Οἱ τεχνικὲς ποὺ ἐμπλέκουν μόνο τὸ ἔγγαμο ζεύγος (όμολογη τεχνητὴ σπερματέγχυση καὶ γονιμοποίηση) εἰναι πιθανῶς λιγότερο μεμπτές, ἐν καὶ παραμένουν ἡθικὰ μὴ ἀποδεκτές. Ἀποχωρίζουν τὴ σεξουαλικὴ πράξη ἀπὸ τὴν ἀναπαραγωγική. Ἡ πράξη, ἡ ὅποια φέρονται στὴ ζωὴ τὸ παιδί, δὲν εἰναι πλέον ἐκείνη μὲ τὴν ὅποια δύο ἀνθρώποι ἀλληλοπροσφέρονται, ἀλλὰ μία πράξη ποὺ ἐμπιστεύεται τὴ ζωὴ καὶ τὴν ταυτότητα τοῦ ἐμβριού στὴ δύναμη τῶν ἰστοῶν καὶ τῶν βιολόγων καὶ καθιστᾶ τὴν τεχνολογία κυρίαρχη πάνω στὶς ρίζες καὶ στὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου. Αὕτη ἡ σχέση κυριαρχίας εἰναι ἀπὸ μόνη της ἐνέντια στὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν ισότητα, ἡ ὅποια πρέπει νὰ εἰναι κοινὴ στοὺς γονεῖς καὶ τὰ παιδιά. Κάτω ἀπὸ τὴν ἡθικὴ προοπτική, ἡ τεκνογονία στερεῖται τῆς πρέπουσας τελείωσής της, ὅταν δὲν ἀποτελεῖ καρπὸ τῆς συζυγικῆς πράξης, τῆς ιδιαίτερης πράξης τῆς ἐνότητας τῶν συζύγων...

3. Catechism of the Catholic Church, 1994, Article 6. The Sixth Commandment, III. The Love of Husband and Wife, The gift of a child, 2373-2379, English Translation of the Catechism of the Catholic Church for the United States of America, USA Catholic Conference, 1994. Ἡ μετάφραση στὰ Ἑλληνικὰ ἔγινε ἀπὸ τὸ συντάκτη τοῦ παρόντος ἔργου.

2378. Τὸ παιδὶ δὲν εἶναι κάτι ποὺ ἀνήκει σὲ κάποιον, ἀλλὰ ἀποτελεῖ δῶρο. Τὸ ὑπέρ τα το δῶρο τοῦ γάμου εἶναι ἔνα ἀνθρώπινο πρόσωπο. Τὸ παιδὶ δὲν μπορεῖ νὰ θεωρεῖται ως περιουσιακὸ στοιχεῖο· σὲ μία τέτοια ἀντίληψη καταλήγει τὸ λεγόμενο «δικαίωμα γιὰ παιδί». Στὸ σημεῖο αὐτό, μόνο τὸ παιδὶ ἔχει γηῆσια δικαιώματα: τὸ δικαίωμα νὰ ἀποτελεῖ καρπὸ συγκεκριμένης πράξης τῆς συζυγικῆς ἀγάπης τῶν γονιῶν του καὶ τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι σεβαστὸ ως πρόσωπο ἀπὸ τὴν ώρα τῆς σύλληψής του.

2379. Τὸ Εὔγγελιο δείχνει ὅτι ἡ σωματικὴ στειρότητα δὲν εἶναι ἀπόλυτα κακή. Οἱ σύζυγοι ποὺ ἔπειτα ἀπὸ ἔξουσιενωτικὲς νόμιμες ιατρικὲς προσπάθειες ὑποφέρουν ἀκόμη ἀπὸ ἀκαρπία, θὰ πρέπει νὰ ἐνώνονται μὲ τὸ Στευρό τοῦ Κυρίου, τὴν πηγὴ τῆς πνευματικῆς γονιμότητας. Μποροῦν νὰ δώσουν ἔκφραση στὴ γενναιοψυχία τους μὲ τὴν νιοθεσία ἐγκαταλειμμένων παιδιῶν ἢ τὴν προσφορὰ σπουδαίων ὑπηρεσιῶν σὲ ἄλλους.

Ἡ συνολικὴ καταδίκη τῶν μεθόδων τῆς ἔξωσωματικῆς γονιμοποίησης ἀποδείχθηκε ἀρκετὰ βεβιασμένη ἐνέργεια ἀπὸ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς, ὅχι τόσο λόγω τῆς ἥδη εὐρείας ἐφαρμογῆς τῶν μεθόδων, ὅσο ἔξαιτίας τῆς ἔλλειψης κατανόησης τῶν προβλημάτων τῶν ἀτέκνων συζύγων καὶ τῶν δυνατοτήτων ποὺ παρέχει ἡ ιατρικὴ ἐπιστήμη σ' αὐτούς. Παρὰ τὶς ἐπίσημες θέσεις, ἀρκετοὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ θεολόγοι σὲ δημοσιεύσεις ἄριστων τους ἐπιχειροῦν a posteriori νὰ κάνουν ἀποδεκτές κάποιες ἀπὸ τὶς μεθόδους τῆς ὑποβοηθούμενης ἀναπαραγωγῆς καὶ καθὼς τὰ κείμενα αύτὰ προέρχονται ἀπὸ ἐπίσημα κέντρα τοῦ Βατικανοῦ ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία⁴.

Ἐτσι διατυπώθηκε ἡ ἀποψη πώς ὅταν μία μέθοδος ἔξωσωματικῆς γονιμοποίησης δὲν ἀντικαθίστα τὴ σεξουαλικὴ πράξη καὶ ἡ γονιμοποίηση ἐπιχειρεῖται στὸ φυσικὸ περιβάλλον τῆς γυναίκας, θεωρεῖται ὅτι ἡ ιατρικὴ ἐπιστήμη ἀπλῶς ὑποβοηθεῖ καὶ δὲν ἀντικαθίστα τὴ φυσικὴ τάξη τῶν πραγμάτων στὴν ἀναπαραγωγὴ. Συνεπῶς, μέθοδοι τεχνητῆς ἀναπαραγωγῆς, δύος ἡ GIFT⁵ καὶ ἡ NORIF⁶ γίνονται ἀποδεκτές, καθὼς

4. Peter J. Cataldo, "Reproductive Technologies, Ethical Analysis, A Defense of GIFT in Outline", *Ethics & Medics*, vol. 21, No 1, January 1996.

5. Ἐνδοσαλπιγικὴ Μεταφροφὴ τῶν Γαμετῶν — Gamete Intrafallopian Tube Transfer (GIFT). Στὴ μέθοδο αύτὴ τὰ ωάρια καὶ τὸ σπέρμα συλλέγονται μὲ τὸ συνήδητο τρόπο τῆς ἔξωσωματικῆς γονιμοποίησης. Οἱ γαμέτες (ωάριο καὶ σπέρμα) σύμως μεταφέρονται ἀμέσως μὲ λαπαροσκόπηση στὶς σάλπιγγες, κοντά στὶς ὠσιθῆκες, γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ γονιμοποίηση σὲ ἑκεῖνο τὸ σημεῖο, δηλαδὴ στὸ φυσικὸ τους περιβάλλον. Δὲν ἔχουμε δηλαδὴ ἔξωσωματικὴ γονιμοποίηση, ἀλλὰ ὑποβοηθούμενη ἀναπαραγωγὴ ἐνδοσωματικά. Ἡ μέθοδος ἔμπλεκει τὴν ιατρικὴ βοήθεια στὴ συλλογὴ καὶ τὴ μεταφροφὴ τῶν γαμετῶν στὴ σάλπιγγα, παρόλο τὸ ἐπιχείρημα δὲν δημιουργοῦνται ἐμβρύοι στὸ ἔργοστρο. Οἱ ιατρὸι συνεχίζουν τὸν ἔλεγχο τῆς διεδικασίας ἀναπαραγωγῆς, ἀλλὰ δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ δημιουργήσει in-vitro ἐμβρύος καὶ νὰ ουδεμίσει τὴν τύχη τους.

6. Ἡ Συλλογὴ Ωροίου κατέ τὸ Φυσικὸ Κύκλο καὶ ἡ Ἐνδομήτρια Γονιμοποίηση -

ή γονιμοποίηση λαμβάνει χώρα στις σάλπιγγες και δέν γίνεται έργα-
στηριακά. Διεκρίνεται ή προσήλωση της Ρωμαιοκαθολικής θεολογίας
στη νεανικότερη έδημηνείς της συζυγικής συνουσίας και έπικειφε-
ται να έφαρμόζεται αύτή με κάθε δυνατό τρόπο, άκομη και σε πρακτι-
κές έξωσωματικής σύλληψης.

Άξιοσημείωτη δύμως είναι ή ελλειψη έκτεταμένης άναφοράς στὸ
κείμενο τῆς Κατήχησης γιὰ τὰ ἔμβρυα ποὺ περισσεύουν ἀπὸ τὴν ἔξω-
σωματική γονιμοποίηση και καταστρέφονται⁷. Τὰ προβλήματα τῆς ὑ-
ποβοηθούμενης ἀναπαραγωγῆς δὲν συνίστανται στὸν ἀποχωρισμὸν τῆς
συζυγικῆς πράξης ἀπὸ τὴν ἀναπαραγωγικὴν στὴν ὑποκατάστασή της
στὸ ἔργαστρο, ἀλλὰ ἐπικεντρώνονται στὸν χειρισμό, τὴν καταστροφὴν
και τὸ μὴ σεβασμὸν τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τῆς
σύλληψης στὸ ἔργαστρο, δηλαδὴ στὴν κατέψυξη, φύλαξη και κατα-
στροφὴ τῶν ἐμβρύων. Κι αὐτὸν πρόβλημα εύτυχῶς τονίζεται ἀπὸ
τοὺς ὁρθόδοξους μελετητές, ὅταν ἀναφέρονται στὴν ἔξωσωματική γο-
νιμοποίηση.

Σημεῖο στὸ δόπιο εἰναι πιθανὴ ἡ ἐμφάνιση ἐπηρεασμοῦ θεολογι-
κῆς ἀντιμετώπισης ἡ ὑποκριτικῆς ὑπέρθιβασης τοῦ προβλήματος ἀπο-
τελεῖ ὁ τρόπος συλλογῆς τοῦ ἀνδρικοῦ σπέρματος (τοῦ συζύγου και ὅχι
δότη), γιὰ νὰ χρησιμοποιηθεῖ στὴ σπερματέγχυση ἢ στὴν ἔξωσωματική
γονιμοποίηση.

Ἡ λήψη τοῦ ἀνδρικοῦ σπέρματος δημιουργεῖ ἥθικὸ ἐρώτημα και
τὸ θέμα περιπλέκεται, καθὼς ἐμφανίζονται ἀποκλίνουσες ἀπόψεις.

Μία ἄποψη υἱέλει τὸ λεγόμενό σύναντισμὸν νὰ μὴν θεωρεῖται ως κα-
νονικὸς τρόπος μὲν ἥθικὸ περιεχόμενο γιὰ τὴν ὅλη διαδικασία τῆς τε-
χνητῆς ἀναπαραγωγῆς, εἴτε πρόκειται γιὰ τὴν δυμόλογη σπερματέγχυ-
ση, εἴτε γιὰ τὴν ἔξωσωματική γονιμοποίηση.

Ἀντίθετα, ἔχει διεπιπλωθεῖ ἡ ἄποψη ποὺ βλέπει στὴν πράξη αύτὴ
νὰ μὴν ἐμπεριέχεται ἀνήθικη πρόθυση, καθὼς ἀποσκοπεῖ στὴ γέννηση
και ἀπόκτηση παιδιοῦ ἀπὸ στεῖρα ζευγάρια⁸ και ὁ χαρακτηρισμὸς δὲν

Natural Cycle Oocyte Retrieval Intravaginal Fertilization (NORIF). Τὸ ὀάριο συλλέγεται στὴ διάρκεια τοῦ φυσικοῦ αύλου τῆς ὠόρροξίας τῆς γυναικείας χωρὶς τὴ χορήγηση δόρμο-
νῶν γιὰ τὴ δημιουργία ἐπερρ-ώόρροξίας και τὸ ὀάριο τοποθετεῖται σὲ εἰδικὸ φιαλίδιο μά-
ζη μὲ τὸ σπέρμα. Τὸ φιαλίδιο τοποθετεῖται στὴ μήτρα γιὰ διάστημα 48 ὥρων, ὃστε νὰ λά-
βει χώρας ἡ γονιμοπόίηση στὸ φυσικὸ περιβάλλον τῆς μήτρας. Τὸ φιαλίδιο κατόπιν ἀπο-
βλέπεται και τὸ σχηματιζόμενο ἐμβρυο μεταφέρεται ἀπὸ μόνο του στὴ μήτρα. Ἐπιχει-
ρεῖται ἡ ἀναπαραγάσταση τῆς φυσικῆς γονιμοποίησης στὴν προσπάθεια νὰ καμφιδούν οἱ ἡ-
μικές ἀντιρρήσεις γιὰ τὴν ἐργαστηριακή ἀναπαραγωγή.

7. Στὴν παραγόμενο 2378 και 2270 γίνεται λόγος γιὰ τὸ σεβασμὸν τοῦ ἐμβρύου ἀπὸ
τὴ σύλληψη, διηγεὶ πουθενά δὲν ἀναφέρεται ἡ ἀποήθηκευση, κατέψυξη και συνήθωση κα-
τεστροφὴ τῶν ὑπερόργανων ἐμβρύων.

8. James Hanigan, *What are they saying about sexual morality?*, New York 1932, "Ma-
sturbation for medical reasons, e.g. to obtain sperm for a fertility test, is not only not immoral
in any way, but promotes the life-serving value of sexuality", σ. 76.

μπορεῖ νὰ εἰναι ὅμοιος ἢ νὰ ἔχει σχέση μὲ τὴν πράξη, ποὺ ἀποβλέπει στὴν αὐτοῖνανοποίηση καὶ συνήθως γίνεται ἀπὸ μοναχικὰ ἄτομα⁹.

Σὲ κείμενα τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας συναντοῦμε τρόπους μὲ τοὺς ὄποιους ἀντιμετωπίζεται ύποκριτικὰ τὸ πρόβλημα αὐτό, στὴν προσπάθεια νὰ ἔπειροςτοῦν τὰ ἡμικὰ διλήμματα τοῦ αὐνανισμοῦ:

α) Ἡ ἐπινόηση τῆς συλλογῆς τοῦ σπέρματος μὲ κανονικὴ συνουσία τῶν συζύγων, ὅπου τὸ σπέρμα συλλέγεται κατὰ τὴν ἐκσπερμάτιση σὲ εἰδικὸ δοχεῖο ἢ στὸ προφυλακτικό. Έτσι ὅμως ἐμφανίζονται οἱ λόγοι μὴ ἡμικὰ ἀποδεκτὲς πρακτικές, ὅπως ἡ διακεκομμένη συνουσία (Coitus Intercupitus)¹⁰ καὶ ἡ χρήση ἀντισυληπτικοῦ μέσου. Περισσότερο ὅμως διαφαίνεται ἡ γενικότερη ύποκριτικὴ διάθεση νὰ τηρηθεῖ ἀποκλειστικὰ ἡ φυσικὴ τάξη ἀναπαραγωγῆς.

β) Ἄλλη μέθοδος, ποὺ ὅμως δὲν χρησιμοποιεῖται σὲ εύρεις κλίμακα, εἶναι αὐτὴ ὅπου ὁ ιατρὸς ἐρεθίζει τὸ κατάλληλο νεῦρο καὶ ἔτσι ἐπιτυγχάνεται ἡ στύση καὶ ἡ ἐκσπερμάτιση ἀπὸ τὸ σύζυγο. Τὸ ἐρώτημα ποὺ ἔγειρεται ἀμέσως εἶναι: πόσο ὁρθὴ θεωρεῖται ἡ συλλογὴ σπέρματος μὲ ἐρεθίσμὸ τοῦ νεύρου μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι δὲν λαμβάνει χώρας ἡ ἀφὴ τοῦ γεννητικοῦ μορίου ἀπὸ τὸ σύζυγο;

Έχουν διατυπωθεῖ ἀπόψεις κι ἀπὸ ὁρθοδόξους, ποὺ σχολεάστικὰ καὶ ἐσφαλμένα θέτουν ὅρους ἀκόμη καὶ γιὰ τὴ στιγμὴ λήψης τοῦ σπέρματος. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ παρακάτω ἀποψη, ποὺ ἀνελά της στοιχίζεται μὲ ἀντιλήψεις ἑτεροδόξων: «ὅτι αὐνανισμὸς ποὺ ἀποσκοπεῖ στὴν προμήθεια σπέρματος γιὰ τὴν ὁμόλογη ἐνδοσωματικὴ γονιμοποίηση εἶναι ἐπιτρεπτὸς ύπὸ τὴν προϋπόθεση ὅτι διατηρεῖ τὴ συζυγικὴ πιστότητα στὸ χῶρο τῆς φαντασίας»¹¹. Δηλαδή, σύμφωνα μὲ τὴν παραπάνω ἀποψη, ἡ συλλογὴ σπέρματος ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ φανταστικὴ εἰκόνα τῆς συζύγου ἀποτελεῖ ἡμικὰ ἀποδεκτὴ πράξη, ἐνῶ ἐὰν προκληθεῖ μὲ ὄποιοδήποτε ἄλλο εἰκονικό, τυπωμένο ἢ μῆ, ἐρεθίσμὸ, καταδικάζεται ως ἀνήνικη! Προφανῶς ἡ σχολεάστικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος ύπαινίσσεται ἐπικίνδυνες ἀπόψεις, ὅπως γιὰ παράδειγμα ἡ ἐμνήστευση τοῦ αὐνανισμοῦ, ὅταν ἐπιτυγχάνεται μὲ συζυγικὲς φαντασιώσεις καὶ εἰκόνες.

Δυστυχῶς συχνὰ ἀγνοεῖται καὶ δὲν ἔξετάζεται τὸ τί πραγματικὰ αἰσθάνεται ὁ σύζυγος, ποὺ ἀντιμετωπίζει προβλήματα στειρότητας καὶ ἐνεγκάζεται νὰ ὑποβληθεῖ σὲ μία τέτοια δοκιμασία λήψης σπέρματος. Ἀκόμη, κι ὁ ιατρός — ποὺ ἐπιστημονικὰ ὑποδεικνύει τὴν ἔξεταση τοῦ γονιμοποιούν ύγρου προκειμένου νὰ διαπιστώσει στειρότητα ἢ ἄλλη ἀ-

9. Michael Lafoon, *AI-IVF, An Orthodox Perspective*, SVS M. Div., thesis, N.Y. 1936, σ. 68.

10. Ἡ διακεκομμένη συνουσία ἀποτελεῖ τὴν πράξη-παράπτωμα τοῦ Αὐνάν (Γένεσις, κεφ. 38).

11. Σάββας Μιχαηλίδη, Ἀποφυγὴ τῆς Τεκνογονίας, Αθῆνα 1990, σ. 29.

συνένεια — δὲν βρίσκεται πιθανὸν σὲ εὐχάριστη θέση. Ἐν ἀναλογίστοις με πώς καὶ ἡ ἀσθένεια τοῦ ἔιτες ἢ τοῦ καρκίνου μπορεῖ νὰ διαπιστωνόταν καὶ μὲ τὴν ἐξέταση τοῦ σπέρματος, πιθανὸν νὰ μὴ γινόταν λόγος γιὰ τὴν ἡδονὴ στὴ στιγμὴ λήψης ἢ γιὰ τὴν πιστότητα στὸ χῶρο τῆς φαντασίας.

Ἡ ἄποψη ποὺ διακρίνει τὸ ἥθικὸ περιεχόμενο τῆς πράξης αὐτῆς σὲ σχέση μὲ τὸν αὐτοερωτισμὸ καὶ δὲν καταδικάζει ἀπεριφραστὰ τὴν πρακτικὴ αὐτή, ὅταν τὰ κίνητρα καὶ οἱ ἐπιδιώξεις εἰναι φιλικὰ διαφορετικὲς ἀπὸ ἐκείνες τοῦ αὐνανισμοῦ¹², θεωροῦμε διτε εἰναι ἡ ὁρθότεροη, δίκιως ὅμως νὰ ἀμνηστεύονται τὰ προβλήματα ποὺ ἐγείρονται στὴν ἐφαρμογὴ τῆς διαδικασίας τεχνητῆς ἀναπαραγωγῆς.

Ἡ ἀντιμετώπιση ἀπὸ τὴν ὁρθόδοξη θεολογία τῶν καινοφανῶν ζητημάτων τῆς ἑργαστηριακῆς ἀναπαραγωγῆς δὲν πρέπει νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὶς ἐπίσημες διατυπώσεις ἐτεροδόξων ἐκκλησιῶν. Ἐξάλλου, ἡ ἄποψη ποὺ διακρίνει οἱ ὁρθόδοξοι ποιμένες καὶ θεολόγοι νὰ ὑπερθεματίζουν ἀδιάκριτα σὲ θέματα ποιμαντικῆς εὐαισθησίας, μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ οἱ Καθολικοὶ καὶ Προτεστάντες τηροῦν αὐστηρὴ στάση, θὰ πρέπει νὰ ἀνήκει στὸ παρελθόν.

Ἡ ὁρθόδοξη βιβλικὴ καὶ πατερικὴ παραδόση προσφέρει τὴ δυνατότητα προβολῆς τῆς ἥθικῆς προοπτικῆς καὶ κλίμακας γιὰ τὰ προβλήματα τῆς ἀτεκνίας. Ὄταν δὲν παραμερίζεται ἡ πίστη στὴν παντοδυναμία καὶ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς συζύγους, εἰναι δυνατὸ νὰ βρίσκονται ἡθικὰ ἀποδεκτὲς λύσεις γιὰ τὴ στειρότητα καὶ τὴν ἐπίτευξη τῆς τεκνογονίας στὰ πλαίσια τοῦ ὁρθόδοξου γάμου¹³.

12. Ἀνέστη Κεσελόπουλου, «Σύγχρονες Προκλήσεις Βιοηθικῆς», στὸν τόμο *Χριστιανισμός καὶ Εὐρώπη. Παραρχήτιο Θεολογικό Συνέδριο* (Χανιά 31.10-1.11.1996), ἐκδόσεις Τέρτιος, Χανιά 1997, σσ. 148-179.

13. Προβλ., Fr. John Beck, "Bioethical Dilemmas and Orthodoxy", Conference of Bioethics on Crete, Oct. 31 - Nov. 3, 1997, *Syndesmos News*, vol. XII, No 2, Spring 1998: «Ἡ βασικὴ μας εὐθύνη, σήμερα καὶ στὸ ἔγγρος μέλλον εἰναι νὰ ἀποδέσουμε στὸ Δημιουργὸ τῆς Ζωῆς τὸ μεγάλο ἄριθμό τῶν σύγχρονων προβλημάτων, ποὺ ἀφοροῦν τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο, μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν προσευχὴ δικασθῆ ἡθικὴ ἀπόφεση ποὺ θὰ πάρουμε θὰ ὑπηρετεῖ τὸ σκοπὸ καὶ τὸν ἀντύλαστο τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξας Του».